

Προϋποθέσεις έγκυρης μεταβίβασης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν 4354/2015

Η παρούσα μελέτη πραγματεύεται το ζήτημα της μεταβίβασης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις σύμφωνα με το ειδικό δίκαιο εκχώρησης που έχει δημιουργηθεί με τη θέσπιση του Ν 4354/2015, όπως ισχύει, (ο «Νόμος») και ειδικότερα τις προϋποθέσεις έγκυρης μεταβίβασης των απαιτήσεων αυτών. Δυστυχώς, ο Νόμος περιλαμβάνει αρκετές ασάφειες ως προς τις έννοιες των όρων και φαίνεται να έχει συνταχθεί -τουλάχιστον σε ορισμένα σημεία- με κακότεχνο τρόπο, γεγονός που δημιουργεί την ανάγκη προσφυγής σε άλλα νομοθετήματα για την οριοθέτηση των εννοιών και την αναπλήρωση κενών που παρουσιάζει. Με την παρούσα μελέτη θα γίνει μία απόπειρα εξειδίκευσης και συστηματοποίησης των διατάξεων και των εννοιών αυτών προκειμένου να διασαφηνιστούν οι προϋποθέσεις εγκυρότητας της μεταβίβασης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις.

Αναστάσιος Καλέργης,
Δικηγόρος, LLM, MSc, Associate στην
Δικηγορική Εταιρία POTAMITISVEKRIS

Περιεχόμενα

1. Υποκειμενική οριοθέτηση
2. Αντικειμενική οριοθέτηση
3. Προϋποθέσεις εγκυρότητας της μεταβίβασης

Αντί επιλόγου

1. Υποκειμενική οριοθέτηση

Καθώς πρόκειται για ένα ειδικό δίκαιο εκχώρησης απαιτήσεων ο Νόμος θέτει συγκεκριμένες προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν τα υποκείμενα που συμπετέχουν στην πώληση και τη μεταβίβαση αυτών των απαιτήσεων. Συγκεκριμένα, ο πωλητής πρέπει να είναι πιστωτικό ή χρηματοδοτικό ίδρυμα, ενώ και αγοραστής μία εταιρία απόκτησης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις («ΕΑΑΔΠ»). Για την ευκρινέστερη οριοθέτηση του υποκειμενικού πεδίου εφαρμογής, οι έννοιες αυτές χρήζουν περαιτέρω εξειδίκευσης.

(α) Πιστωτικό/Χρηματοδοτικό ίδρυμα

Σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 1 του Νόμου οι συμβάσεις δανείων και πιστώσεων πρέπει να έχουν χορηγηθεί από πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα πλην του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δάνειων¹. Τούτο σημαίνει πως για να μπορεί να τύχει εφαρμογής ο Νόμος

θα πρέπει το μεταβιβάζον πρόσωπο να είναι πιστωτικό ή χρηματοδοτικό ίδρυμα. Ο ίδιος ο Νόμος δεν ορίζει τις έννοιες αυτές και για αυτό θα πρέπει να ανατρέξουμε σε άλλες διατάξεις.

Για τον ορισμό του πιστωτικού ιδρύματος πρέπει να ανατρέξουμε στις διατάξεις του Ν 4261/2014 («Τραπεζικός Νόμος»), ο οποίος στο άρθρο 3 παρ. 1(1) παραπέμπει στον Κανονισμό (ΕΕ) 575/2013 («CRR»). Σύμφωνα με αυτόν, «ως πιστωτικό ίδρυμα νοείται η επιχείρηση της οποίας η δραστηριότητα συνίσταται στην αποδοχή από το κοινό καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων και στη χορήγηση πιστώσεων για ίδιο λογαριασμό». Κατ' ουσίαν, πιστωτικά ιδρύματα για την Ένωση αποτελούν οι τράπεζες που βασική δραστηριότητά τους είναι η αποδοχή καταθέσεων και η χορήγηση πιστώσεων.

Και αν ο ορισμός του πιστωτικού ιδρύματος είναι πιο συνοπτικός, η έννοια του χρηματοδοτικού ιδρύματος παρουσιάζει ιδιαίτερη ευρύτητα. Συγκεκριμένα, ως χρηματοδοτικό ίδρυμα νοείται «κάθε εταιρία που ασκεί μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες δραστηριό-

1. Άρθρο 2 παρ. 5 (δ) του Ν 4261/2014.

τητες: χορήγηση πιστώσεων, στην οποία περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων: η καταναλωτική πίστη, συμβάσεις πίστωσης για ακίνητα, οι πράξεις αναδόχου εισπράξεως απαιτήσεων (factoring) με ή χωρίς δικαίωμα αναγωγής, η χρηματοδότηση εμπορικών συναλλαγών (συμπεριλαμβανομένου του *forfeiting*), χρηματοδοτική μίσθωση (leasing), υπηρεσίες πληρωμών, έκδοση και διαχείριση άλλων μέσων πληρωμών (π.χ. ταξιδιωτικών και τραπεζικών επιταγών), εγγυήσεις και αναλήψεις υποχρεώσεων, συναλλαγές για λογαριασμό του ιδίου του ιδρύματος ή της πελατείας του σε οποιαδήποτε από τις ακόλουθες περιπτώσεις: α) μέσα της χρηματαγοράς (επιταγές, γραμμάτια, ομόλογα καταθέσεων κ.λπ.), β) αγορές συναλλάγματος, γ) χρηματοπιστωτικά συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης (financial futures) ή δικαιώματα προαιρεσης (options), δ) μέσα σχετικά με συνάλλαγμα και επιτόκια, ε) κινητές αξίες, συμμετοχές σε εκδόσεις τίτλων και παροχή συναφών υπηρεσιών, παροχή συμβουλών σε επιχειρήσεις όσον αφορά τη διάρθρωση του κεφαλαίου, τη βιομηχανική στρατηγική και συναφή θέματα και συμβουλών και υπηρεσιών στον τομέα της συγχώνευσης και της εξαγοράς επιχειρήσεων, μεσολάθηση στις διατραπεζικές αγορές, διαχείριση χαρτοφυλακίου ή παροχή συμβουλών για τη διαχείριση χαρτοφυλακίου, φύλαξη και διαχείριση κινητών αξιών και έκδοση ηλεκτρονικού χρήματος».² Από τον ορισμό γίνεται δεκτό πως ως χρηματοδοτικά ιδρύματα μπορούν να νοηθούν οι Ανώνυμες Εταιρίες Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών (ΑΕΠΕΥ), οι Ανώνυμες Εταιρίες Διαχείρισης Οργανισμών Εναλλακτικών Επενδύσεων (ΑΕΔΟΕΕ), οι Ανώνυμες Εταιρίες Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων (ΑΕΔΑΚ), οι εταιρίες παροχής leasing, factoring και forfeiting, τα ιδρύματα πληρωμών, τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος κ.ο.κ.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο Νόμος προβλέπει μία εξαίρεση, η οποία αναδεικνύεται από μία μάλλον κακότεχνη διατύπωση «πλην της περίπτωσης δ' της παρ. 5 του άρθρου 2 του Ν 4261/2014», η οποία κατ' ουσίαν αναφέρεται στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων. Μία τέτοια, Βέβαια, απόκλιση δε φαίνεται να είναι ιδιαιτέρως δικαιολογημένη, καθώς το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων είναι μεν νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου με διφυή χαρακτήρα, οι πιστώσεις του, ωστόσο, δεν δικαιολογείται να αντιμετωπισθούν με διαφορετικό τρόπο από τις υπόλοιπες πιστώσεις που χορηγούν τα ιδρύματα, ούτε οι οφειλέτες του να περιέλθουν σε διαφορετική θέση από αυτούς των άλλων πιστωτικών ιδρυμάτων. Πρόκειται, λοιπόν, για μία ανόμοια αντιμετώπιση όμοιων περιπτώσεων, η οποία καθιστά αμφίβολή τη συνταγματικότητα της ρύθμισης αυτής.³

(B) Εταιρία Απόκτησης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις

Απαιτήσεις από δάνεια και πιστώσεις μπορούν να αποκτήσουν ελληνικές ανώνυμες εταιρίες ή εταιρίες που εδρεύουν στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (Ε.Ο.Χ.) και έχουν στους

2. Άρθρο 4 παρ. 1 (26) του Κανονισμού (ΕΕ) 575/2013 (παραπομπή από το άρθρο 3 παρ. 1(22) του Ν 4261/2016).

3. Τσολακίδης, Η Μεταβίβαση απαιτήσεων από μη εξυπηρετούμενα δάνεια, ΧρΙΔ ΙΣΤ/2016, 645.

καταστατικούς τους σκοπούς την απόκτηση τέτοιων απαιτήσεων.⁴ Επιπλέον, μπορούν να αποκτήσουν τέτοιες απαιτήσεις και εταιρίες που έχουν έδρα εκτός Ε.Ο.Χ. και έχουν αντίστοιχο καταστατικό σκοπό υπό την προϋπόθεση ότι η έδρα τους δεν βρίσκεται σε κράτος που έχει προνομιακό φορολογικό καθεστώς⁵ και σε μη συνεργάσιμο κράτος⁶.

Στην αρχική διατύπωση του Νόμου πριν την τροποποίηση που επέφερε το άρθρο 70 του Ν 4389/2016, οι ΕΑΑΔΠ (επονομαζόμενες τότε ως Εταιρίες Μεταβίβασης Απαιτήσεων από Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια-ΕΜΑΜΕΔ) χρειάζονταν να λάβουν ειδική άδεια από την Τράπεζα της Ελλάδος («ΤτΕ») για να λειτουργήσουν, κάτι το οποίο καταργήθηκε με την εν λόγω τροποποίηση. Για τις ΕΑΑΔΠ πλέον απαιτείται μόνο να έχουν ως σκοπό στον καταστατικό τους την απόκτηση απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις. Ορθώς ο νομοθέτης ήρε αυτή την επιπλέον προϋπόθεση, καθώς έθετε προσπατούμενο διπλής αδειοδότησης, τόσο για την εταιρία διαχείρισης από δάνεια και πιστώσεις (η «Εταιρία Διαχείρισης») όσο και για την ΕΑΑΔΠ (τότε ΕΜΑΜΕΔ), κάτι το οποίο δεν κρίνεται αναγκαίο όπως θα σημειωθεί και κατωτέρω. Σε κάθε περίπτωση η θεωρητικώς ελλειπούσα κρατική εποπτεία αναπληρώνεται από την εποπτεία της Εταιρίας Διαχείρισης, αφού τίθεται ως αναγκαία προϋπόθεση για την απόκτηση απαιτήσεων η σύναψη σύμβασης της ΕΑΑΔΠ με εταιρία διαχείρισης⁷. Οι Εταιρίες Διαχείρισης εξομοιώνονται με τα πιστωτικά ιδρύματα ως προς τη νομική μεταχείρισή τους, τουλάχιστον σε μεγάλο βαθμό. Αυτό επιβεβαιώνεται από τη ρύθμιση του άρθρου 1 παρ. 22 του Νόμου που αναφέρει πως οι Εταιρίες Διαχείρισης «θεωρούνται δανειστές και προμηθεύτριες κατά την έννοια του Ν 2251/1994 και υποχρεούνται να συμμορφώνονται με την κείμενη νομοθεσία περί Προστασίας Καταναλωτή, όπως αυτή κάθε φορά εφαρμόζεται και ισχύει, με τον Κώδικα Δεοντολογίας Τραπεζών (Β' 2289/2014), με τους κανόνες που διέπουν τη χορήγηση δανείων και πιστώσεων που ισχύουν για τα πιστωτικά ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένης της οδηγίας 2014/17, καθώς και με όλες τις σχετικές με χορηγούμενα από πιστωτικά και χρηματοδοτικά ιδρύματα δάνεια και πιστώσεις αποφάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος και να λαμβάνουν ειδική μέριμνα για κοινωνικά ευπαθείς ομάδες».

Επιπλέον, επισημαίνεται ότι δεν αποκλείεται η μεταβίβαση απαιτήσεων σε εταιρία ειδικού σκοπού του Ν 3156/2003, καθώς ο αποκλειστικός καταστατικός σκοπός της είναι η απόκτηση απαιτήσεων και συγκεκριμένα επιχειρηματικών⁸. Ωστόσο, λόγω της διάταξης του άρθρου 1 παρ. 1 περ. δ

4. Άρθρο 1 παρ. 1 (β) του Ν 4354/2015.

5. Τα κράτη με προνομιακό φορολογικό καθεστώς καθορίζονται από τις εκάστοτε κανονιστικές πράξεις που εκδίδονται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 65 παρ. 6 και 7 του Ν 4172/2013 (ΦΕΚ Α' 167).

6. Τα μη συνεργάσιμα κράτη προσδιορίζονται από τις εκάστοτε κανονιστικές πράξεις που εκδίδονται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 65 παρ. 3 του Ν 4172/2013.

7. Άρθρο 1 παρ. 1 (γ) του Ν 4354/2015.

8. Άρθρο 10 παρ. 2 του Ν 3156/2003.

του Νόμου⁹, δημιουργείται προβληματική για το κατά πόσο πρέπει να τηρηθούν παράλληλα με τις προϋποθέσεις μεταβίβασης που θέτει ο Ν 3156/2003 και οι προϋποθέσεις που θέτει ο Νόμος ή αν οι απαιτήσεις που μεταβιβάζονται με τη διαδικασία που προβλέπει ο Ν 3156/2003 αποκλείει την εφαρμογή του Νόμου. Το ζήτημα αυτό θα πρέπει να επιλυθεί λαμβάνοντας υπόψη το επίπεδο προστασίας που παρέχει ο κάθε νόμος στους οφειλέτες και τους εγγυητές. Αν θεωρηθεί ότι ο Ν 3156/2003 παρουσιάζει ανάλογες προστατευτικές ρυθμίσεις με αυτές που προβλέπει ο Νόμος -όσον αφορά τουλάχιστον τους επιχειρηματίες- τότε θα μπορούσε να προκριθεί μία διαζευκτική εφαρμογή των δύο νομοθετημάτων. Από την άλλη, αν οι διατάξεις του Νόμου θεωρηθεί ότι εξασφαλίζουν αυξημένη προστασία, τότε μία σωρευτική εφαρμογή των προϋποθέσεων φαίνεται να εναρμονίζεται περισσότερο με τον σκοπό του Νόμου.

2. Αντικειμενική οριοθέτηση

Αντικείμενο της σύμβασης πώλησης και μεταβίβασης, σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου, είναι απαιτήσεις από δάνεια και πιστώσεις που έχουν χορηγήσει ή χορηγούν πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα, καθώς και άλλα δικαιώματα που συνδέονται με τις μεταβιβαζόμενες απαιτήσεις, ακόμα και αν δεν αποτελούν παρεπόμενα κατά την έννοια του άρθρου 458 ΑΚ¹⁰.

Ως απαίτηση πηγάζουσα από δάνειο πρέπει να νοηθεί τόσο η απαίτηση για απόδοση του κεφαλαίου όσο και των (σύμβατικών και νόμιμων) τόκων, των τόκων εξ ανατοκισμού, των εξόδων κ.ο.κ.¹¹.

Από την άλλη, η έννοια της πίστωσης παρουσιάζει ιδιαίτερη δυσχέρεια στην οριοθέτησή της, καθώς δεν προσδιορίζεται ειδικά στην ελληνική νομοθεσία. Για αυτό το λόγο είναι απαραίτητη η συνθετική ερμηνεία διαφόρων διατάξεων νόμων στις οποίες γίνεται αναφορά του όρου προκειμένου να διασαφηνίστει η έννοια του¹². Από πλήθος διατάξεων νόμων φαίνεται πως η πίστωση είναι μία νομικά πολυδιάστατη έννοια καθώς ως πίστωση παρουσιάζεται να είναι η μεταγενέστερη της παραδόσεως πληρωμή του τιμήματος αγορασμένου εμπορεύματος (ΑΚ 531), το δάνειο (ΑΚ 580), η ενέγγυα πίστωση (ΝΔ 17ης Ιουλίου 1923), δάνειο σε ανοικτό λογαριασμό, το άνοιγμα πιστώσεως ή άλλες συμβατικές σχέσεις. Επιπλέον, πληθώρα αναφορών υπάρχει και στον Τραπεζικό Νόμο, οι οποίες πολλές φορές δημιουργούν σύγχυση για την έννοια της πίστωσης λόγω εσφαλμένης απόδοσης στα ελληνικά αντίστοιχου όρου ενωσιακών οδη-

γιών¹³. Σε κάθε περίπτωση, όμως, η έννοια της πίστωσης στο τραπεζικό δίκαιο είναι κατά πολύ ευρύτερη από την έννοια του δανείου της ΑΚ 806 και καλύπτει όλο το φάσμα της πιστωτικής λειτουργίας από οικονομικής σκοπιάς. Έτσι πιστωτική συναλλαγή μπορεί να θεωρηθεί εκτός από το δάνειο και η χορήγηση λογιστικού χρήματος, το άνοιγμα πιστώσεως, η προεξόφληση συναλλαγματικών και επιταγών, η παραχώρηση προθεσμίας εξόφλησης, η εξόφληση χρεών πελατών, συνήθως έναντι αντίστοιχης χρέωσης λογαριασμού τους καθώς και η έκδοση πιστωτικών καρτών¹⁴. Επιπλέον, το πιστωτικό στοιχείο υπάρχει και σε άλλες σύγχρονες συναλλακτικές μορφές της οικονομίας, όπως στην πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring), την αγορά επιχειρηματικών απαιτήσεων (forfeiting) και την χρηματοδοτική μίσθωση (leasing). Παράλληλα, περιλαμβάνονται και οι έμμεσες πιστώσεις, όπως η εγγυοδοτική πίστη, η εγγυητική επιστολή και η ενέγγυα πίστωση. Εν γένει μπορεί να χαρακτηριστεί ως πίστωση κάθε παροχή του πιστωτικού ιδρύματος προς τον πελάτη του, η οποία βασίζεται στην εμπιστοσύνη του πιστωτικού ιδρύματος ότι ο πελάτης είναι αξιόχρεος και πρόθυμος να επιστρέψει κατά τον συμφωνηθέντα χρόνο την οφειλόμενη παροχή¹⁵.

Ο Νόμος δεν περιλαμβάνει συγκεκριμένο ορισμό για την έννοια της πίστωσης. Για αυτό το λόγο, ορθότερο θα ήταν να δεχθούμε ότι περιλαμβάνει στο πεδίο εφαρμογής του κάθε μορφή πίστωσης με την έννοια που αναλύθηκε ανωτέρω στο μέτρο Βέβαια που είναι δεκτική μεταβίβασης και μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο της εν λόγω σύμβασης πώλησης και μεταβίβασης απαιτήσεων.

Επιπλέον, σημαντικό είναι να οριοθετηθεί και η έννοια «άλλα δικαιώματα που συνδέονται με τις μεταβιβαζόμενες απαιτήσεις ακόμα και αν δεν αποτελούν παρεπόμενα κατά την έννοια του άρθρου 458 ΑΚ». Προφανώς, με αυτή τη διατύπωση ο νομοθέτης θέλησε να περιλάβει όλες τις εξασφαλίσεις που ασφαλίζουν τις μεταβιβαζόμενες απαιτήσεις (υποθήκη, ενέχυρο, εγγύηση) που ούτως ή άλλως εμπίπτουν στην έννοια του 458 ΑΚ αλλά και κάθε άλλο δικαίωμα που δε συγκαταλέγεται στην έννοια του 458 ΑΚ, όπως για παράδειγμα το δικαίωμα καταγγελίας¹⁶.

Η αρχική διατύπωση του Νόμου περιλαμβανε στο πεδίο εφαρμογής του μόνο τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια/πιστώσεις κάτι το οποίο τροποποιήθηκε με νεότερη ρύθμιση¹⁷ και πλέον διευρύνθηκε και στα εξυπηρετούμενα. Επιπλέον, αξίζει να επισημανθεί ότι με τη λήξη της αναστολής που είχε τεθεί με το άρθρο 3 παρ. 8 του Νόμου από την 1η Ιανουαρίου 2018 ο Νόμος εφαρμόζεται και σε δανειακές συμβάσεις και πιστώσεις με υποθήκη ή με προσημείωση υποθήκης πρώτης κατοικίας σε ακίνητα αντικειμενικής αξίας έως εκατό σαράντα χιλιάδων (140.000) ευρώ. Τέλος, σημαντική είναι και η

9. «Οι διατάξεις του παρόντος δεν επηρεάζουν την εφαρμογή των διατάξεων των νόμων 3156/2003 (ΦΕΚ Α' 157), Ν 1905/1990 (ΦΕΚ Α' 147), 1665/1986 (ΦΕΚ Α' 194), 3606/2007 (ΦΕΚ Α' 195) και 4261/2014 (ΦΕΚ Α' 107).»

10. Άρθρο 3 του Ν 4354/2015.

11. Τσολακίδης, Η Μεταβίβαση απαιτήσεων από μη εξυπηρετούμενα δάνεια, Χρήδ ΙΣΤ/2016, 647.

12. Ψυχομάνης, Τραπεζικό Δίκαιο & Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, Τεύχος II, Στ' Έκδοση, σελ. 168.

13. Ψυχομάνης, Τραπεζικό Δίκαιο & Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, Τεύχος II, Στ' Έκδοση, σελ. 168.

14. Ρόκας, Γκόρτσος, Μικρουλέα, Λιθαδά, Στοιχεία Τραπεζικού Δικαίου, εκδ. Νομικής Βιβλιοθήκης 2016, σελ. 552-553.

15. Ρόκας, Γκόρτσος, Μικρουλέα, Λιθαδά, Στοιχεία Τραπεζικού Δικαίου, εκδ. Νομικής Βιβλιοθήκης 2016, σελ. 553.

16. Γεωργιάδης, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 458 αρ. 9-12.

17. Άρθρο 70 του Ν 4389/2016.

ρύθμιση του άρθρου 3 παρ. 3 εδ. β' που αναφέρει ότι δεν αντιτάσσεται κατά του εκδοχέα συμφωνία του πιστωτικού ή χρηματοδοτικού ιδρύματος με τον οφειλέτη περί ανεκχωρήτου της απαίτησης, κατά παρέκκλιση από τη ρύθμιση του άρθρου 466 ΑΚ¹⁸.

3. Προϋποθέσεις εγκυρότητας της μεταβίβασης

Ο Νόμος θέτει κάποιες ιδιαίτερες προϋποθέσεις για τη μεταβίβαση απαίτησεων από δάνεια και πιστώσεις. Ωστόσο, ζήτημα εγείρεται όσον αφορά τις συνέπειες μη τήρησης των προϋποθέσεων αυτών. Καθώς ο Νόμος περιλαμβάνει κάποιες διατάξεις που φαίνεται να είναι εποπτικού χαρακτήρα, ανοιχτό παραμένει το ερώτημα του κατά πόσο επηρεάζεται το κύρος της δικαιοπραξίας της μεταβίβασης σε περίπτωση μη τήρησης των συγκεκριμένων διατάξεων του Νόμου.

α) Έγγραφος τύπος

Ο Νόμος προβλέπει τον συστατικό έγγραφο τύπο για την δικαιοπραξία πώλησης και μεταβίβασης απαίτησεων από δάνεια και πιστώσεις¹⁹. Η εν λόγω μεταβίβαση είναι μία τυπική δικαιοπραξία και το γράμμα του Νόμου δεν καταλείπει πεδίο για διαφορετική ερμηνεία. Για αυτό το λόγο η μη τήρηση του τύπου της δικαιοπραξίας επιφέρει απόλυτη ακυρότητα και για αυτό η μεταβίβαση για την οποία δεν έχει τηρηθεί ο έγγραφος τύπος είναι εξ αρχής άκυρη.

β) Προδικαιοπρακτική υποχρέωση ενημέρωσης

Ο Νόμος θέτει μία ιδιαίτερη υποχρέωση προδικαιοπρακτικής ενημέρωσης του δανειολήπτη και του εγγυητή. Συγκεκριμένα, αναφέρει ότι «αναγκαία προϋπόθεση για να προσφερθούν προς πώληση οι απαίτησεις των πιστωτικών ή χρηματοδοτικών ιδρυμάτων από μη εξυπηρετούμενα δάνεια, εφόσον ο δανειολήπτης είναι καταναλωτής κατά την έννοια του άρθρου 1α του Ν 2251/1994, είναι να έχει προσκληθεί με εξώδικη πρόσκληση ο δανειολήπτης και ο εγγυητής μέσα σε δώδεκα (12) μήνες πριν από την προσφορά, πριν ή μετά τη θέση σε ισχύ του παρόντος νόμου, να διακανονίσει τις οφειλές του βάσει γραπτής πρότασης κατάλληλης ρύθμισης με συγκεκριμένους όρους αποπληρωμής σύμφωνα και με τις διατάξεις του Κώδικα Δεοντολογίας (Ν 4224/2013)». Η δικαιοπολιτική σκοπιμότητα της ρύθμισης αυτής είναι η ενημέρωση για την επικείμενη εκχώρηση απαίτησης παρέχοντας στον οφειλέτη/εγγυητή ένα έναυσμα για την «ουσιαστική» αντίδραση και συγκεκριμένα τη δυνατότητα να προθεί σε ενέργειες αποπληρωμής και τακτοποίησης ή ρύθμισης των οφειλών από το δάνειο/πίστωση, ανταποκρινόμενος στην πρόσκληση του πιστωτικού ιδρύματος για την εύρεση κατάλληλης λύσης²⁰. Φαίνεται, ωστόσο, η σκοπιμότητα αυτή να δυσχεραίνει ιδιαίτερα τη διενέργεια της μεταβίβασης,

καθώς είναι μία χρονοβόρα και κοστοβόρος διαδικασία, η οποία απαιτεί αξιολόγηση σε ατομική βάση του κάθε οφειλέτη για την εύρεση της κατάλληλης ρύθμισης για εκείνον, παραβλέποντας το γενικό πνεύμα του Νόμου που είναι η ενθάρρυνση της δευτερογενούς αγοράς δανείων και η απλοποίηση της διαδικασίας μεταβίβασης απαίτησεων. Τούτο, μάλιστα, αν λάβει κανείς υπόψη ότι η μη εκπλήρωση της συγκεκριμένης προϋπόθεσης -ή η πλημμελής εκπλήρωσή της- φαίνεται να οδηγεί σε ακυρότητα της μεταβίβασης, καθώς στο Νόμο η προϋπόθεση αυτή χαρακτηρίζεται ως «αναγκαία». Το ζήτημα περιπλέκεται περισσότερο ιδιαίτερα αν λάβει κανείς υπόψη ότι ο Νόμος που είναι τυπικός νόμος παραπέμπει στον Κώδικα Δεοντολογίας που είναι κείμενο με καμηλότερη τυπική ισχύ (soft law) που απλώς δίνει κατευθυντήριες προς τα πιστωτικά ιδρύματα και τις Εταιρίες Διαχείρισης και γέννα εποπτικού χαρακτήρα υποχρεώσεις.

i. Πεδίο εφαρμογής

Με πρόσφατη ρύθμιση του Ν 4549/2018 η υποχρέωση ενημέρωσης περιορίστηκε μόνο στους δανειολήπτες που είναι καταναλωτές με την έννοια του άρθρου 1α του Ν 2251/1994, όπως εισήχθη με το άρθρο 100 παρ. 5 του Ν 4512/2018²¹, δηλαδή κατ' ουσία ο δανειολήπτης να είναι φυσικό πρόσωπο. Ενδεχόμενη ερμηνευτική δυσκολία στην οριοθέτηση του πεδίου εφαρμογής παρουσιάζεται στην περίπτωση που έχει λάβει δάνειο ένα φυσικό πρόσωπο ως ατομική επιχείρηση για επαγγελματικό σκοπό. Ορθότερο θα ήταν να δεκτούμε ότι τέτοιες περιπτώσεις δεν εντάσσονται στην έννοια του καταναλωτή του άρθρου 1α του Ν 2251/1994 καθώς αυτή ορίζεται στενά.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με τη μεταβατική διάταξη του άρθρου 111 του Ν 4512/2018 «τα άρθρα 100 έως 110 δεν εφαρμόζονται στις συμβάσεις που έχουν συναφθεί έως την έναρξη ισχύος των άρθρων αυτών, όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 126 του παρόντος²², παρά μόνο στις ανανεώσεις των συμβάσεων αυτών». Επομένως, οι αλλαγές στις διατάξεις για την προστασία του καταναλωτή, μεταξύ των οποίων και ο ίδιος ο ορισμός της έννοιας του καταναλωτή, δεν επηρεάζουν τις υπάρχουσες συμβάσεις, παρά μόνο μετά την ανανέωση αυτών. Ωστόσο, η παραπάνω μεταβατική διάταξη δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι θίγει την προϋπόθεση του άρθρου 3 παρ. 2 του Νόμου που ισχύει πλέον μόνο για τους δανειολήπτες που εμπίπτουν στην έννοια του καταναλωτή κατά ρητή παραπομπή στο νέο άρθρο 1α του Ν 2251/1994. Με άλλα λόγια, ο χαρακτηρισμός του δανειολήπτη ως καταναλωτή για τους σκοπούς της διάταξης του άρθρου 3 παρ. 2 του Νόμου, σε όσες μεταβιβάσεις απαιτήσεων λαμβάνουν χώρα μετά την τροποποίηση της διάταξης αυτής ακόμα και αν αφορούν δανειακές συμβάσεις που συνάφθηκαν πριν τις 17.3.2018, φαίνεται πως θα πρέπει να

18. Τσολακίδης, Η Μεταβίβαση απαίτησεων από μη εξυπηρετούμενα δάνεια, Χρήδ ΙΣΤ/2016, 647.

19. Άρθρο 3 παρ. 1 του Ν 4354/2015.

20. Τασίκας, Μεταβίβαση απαίτησεων από πώληση δανείων μετά τον Ν 4354/2015, Αναμνηστικός τόμος Λεωνίδα Γεωργακό-

πουλου για τα 85 χρόνια από τη γέννησή του/Τράπεζα της Ελλάδος, σελ. 980-981.

21. «καταναλωτής: κάθε φυσικό πρόσωπο το οποίο ενεργεί για λόγους οι οποίοι δεν εμπίπτουν στην εμπορική, επιχειρηματική, βιοτεχνική ή ελευθέρια επαγγελματική του δραστηριότητα».

22. Δύο (2) μήνες μετά τη δημοσίευση του νόμου, δηλαδή στις 17.3.2018.

γίνεται σύμφωνα με τον νέο ορισμό του άρθρου 1α του Ν 2251/1994. Προς την ανάγνωση αυτή συνηγορεί και η αιτιολογική έκθεση του Ν 4598/2018, σύμφωνα με την οποία ο περιορισμός της υποχρέωσης της εξώδικης πρόσκλησης «*αποσκοπεί στη διευκόλυνση της μεταβίβασης πακέτων επιχειρηματικών δανείων, περιορίζοντας το διοικητικό κόστος της μεταβίβασης*». Αν, δηλαδή, δεν εφαρμοζόταν ο νέος στενός ορισμός «καταναλωτή» της διάταξης του άρθρου 1α του Ν 2251/1994, δεν θα υπήρχε αισθητός περιορισμός του διοικητικού κόστους, καθώς οι εξώδικες προσκλήσεις θα έπρεπε να σταλούν σε πλήθος φυσικών και νομικών προσώπων που θα ενέπιπταν στην παλιά ευρεία ερμηνεία του όρου καταναλωτής. Θα ήταν, λοιπόν, άτοπο να εφαρμόζεται ο ορισμός του καταναλωτή σε μεταβίβαση απαιτήσεων που αφορούν δανειακές συμβάσεις που συνάφθηκαν μετά τις 17.3.2018. Τούτο διότι, ουσιαστικά, η ρύθμιση αυτή θα καθίστατο ανενεργή και δεν θα εξυπηρετούσε το σκοπό της που είναι η διευκόλυνση μαζικής μεταβίβασης απαιτήσεων, αφού για να φτάσει στο σημείο ένα πιστωτικό ή χρηματοδοτικό ίδρυμα να μεταβιβάσει μία απαίτηση σίγουρα θα πρέπει να παρέλθει διάστημα χρόνων, αλλιώς δε θα είχε εξ αρχής συνάψει αυτή τη δανειακή σύμβαση.

Η εξαίρεση από το πεδίο εφαρμογής των επιχειρηματικών δανείων δε σημαίνει, ωστόσο, πως η ρύθμιση αυτή στερεί από τους οφειλέτες που δεν εμπίπτουν στον ορισμό αυτό του καταναλωτή κάθε μορφή προστασίας, καθώς, σε κάθε περίπτωση, οι Εταιρίες Διαχείρισης υποχρεούνται να τηρήσουν τον Κώδικα Δεοντολογίας και για αυτούς τους οφειλέτες²³. Θα πρέπει, επίσης, να σημειωθεί ότι η διάταξη αυτή τέθηκε σε εφαρμογή σε μεταβιβάσεις που καταχωρίζονται μετά τις 14.6.2018 (που είναι η έναρξη ισχύος του Ν 4549/2018) προς ασφάλεια των συναλλαγών.

ii. Εξαιρέσεις από το πεδίο εφαρμογής

Ωστόσο, από την υποχρέωση εξώδικης πρόσκλησης -ακόμα και αν αφορά καταναλωτές- εξαιρούνται «*απαιτήσεις επίδικες ή επιδικασθείσες και απαιτήσεις κατά οφειλετών μη συνεργάσιμων κατά την έννοια του άρθρου 1 παρ. 2 του Ν 4224/2013, όπως αυτή ισχύει*».

Κατ' εξουσιοδότηση του Ν 4224/2013, το Κυβερνητικό Συμβούλιο για τη Διαχείριση του Ιδιωτικού Χρέους όρισε με απόφαση του τις αρχές του «*συνεργάσιμου δανειολήπτη*». Ορισμός του «*μη συνεργάσιμου οφειλέτη*» δεν υπάρχει στον Κώδικα Δεοντολογίας ή την απόφαση του Κυβερνητικού Συμβουλίου. Ο Κώδικας Δεοντολογίας, μεταξύ άλλων, κάνει λόγο για «*αποχαρακτηρισμό δανειολήπτη ως συνεργάσιμου*²⁴», αλλά και για «*κατηγοριοποίηση ως μη συνεργάσιμου ενός δανειολήπτη*²⁵». Σημειώνεται, επίσης, ότι κατά τον Κώδικα Δεοντολογίας, αφετηρία των προθεσμιών που συναρτώνται με τη διατήρηση του χαρακτηρισμού δανειολήπτη ως «*συνεργάσιμου*» είναι η εκάστοτε ημερομηνία

23. Άρθρο 1 παρ. 22 του Ν 4354/2015.

24. Ενότητα Γ' παρ. 1 του Πρώτου Κεφαλαίου του Κώδικα Δεοντολογίας.

25. Ενότητα Στ' παρ. 1 του Πρώτου Κεφαλαίου του Κώδικα Δεοντολογίας.

παραλαβής εκ μέρους του της κλήσεως του για παροχή στοιχείων. Επομένως, απαιτήσεις κατά οφειλετών/εγγυτών, που ένα πιστωτικό ίδρυμα μέσα από την τήρηση των διαδικασιών του Κώδικα Δεοντολογίας έχει χαρακτηρίσει ως «*μη συνεργάσιμους*» κατά τα παραπάνω, μπορούν να μεταβιβαστούν χωρίς την προϋπόθεση περαιτέρω πρόσκλησης διακανονισμού.

Δυσχέρεια παρουσιάζει η ερμηνεία του όρου «*επίδικης*» και «*επιδικασθείσας*» απαιτήσης. Ενόψει της απουσίας ορισμού στο Νόμο αλλά και συνολικά στην ελληνική νομοθεσία, ιδίως στον ΑΚ και στον ΚΠολΔ, επικειρείται η προσέγγιση των όρων με βάση τις γενικές αρχές που προκύπτουν από την έννοια της εκκρεμοδικίας, σύμφωνα με τα άρθρα 221 επ. του ΚΠολΔ (για τα επίδικα) και του δεδικασμένου (άρθρα 321 επ. ΚΠολΔ).

Συνεπώς, ως «*επίδικες απαιτήσεις*» μπορούμε να θεωρήσουμε αυτές για τις οποίες έχει ασκηθεί αγωγή με κατάθεση δικογράφου ενώπιον της γραμματείας του αρμοδίου δικαστηρίου και επίδοση στον εναγόμενο σύμφωνα με το άρθρο 215 ΚΠολΔ, γεγονός που κατά το άρθρο 221 ΚΠολΔ έχει ως συνέπεια την εκκρεμοδικία. Επιπλέον, ως τέτοιες μπορούν να θεωρηθούν και οι απαιτήσεις για τις οποίες έχει εκδοθεί διαταγή πληρωμής σύμφωνα με τα άρθρα 623 επ. ΚΠολΔ. και κατά αυτής έχει ασκηθεί εμπρόθεσμα ανακοπή κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 633 και 585 ΚΠολΔ. Τέλος, κατά την τελολογική ερμηνεία της διάταξης του άρθρου 3 παρ. 2 του Νόμου και σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του²⁶ κατά την οποία σκοπός της εξώδικης πρόσκλησης διακανονισμού των οφειλετών είναι η αποφυγή αιφνιδιασμού τους πριν την μεταβίβαση των εναντίον τους απαιτήσεων σε τρίτο πρόσωπο, στην έννοια των επίδικων απαιτήσεων μπορούν να ενταχθούν και αυτές, ο οφειλέτης των οποίων έχει καταθέσει αίτηση ρύθμισης οφειλών του Ν 3869/2010 σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στον νόμο αυτό.

Όσον αφορά το ορισμό των «*επιδικασθείσων απαιτήσεων*» είναι Βέβαιο πως στην έννοια αυτή περιλαμβάνονται αυτές για τις οποίες έχει εκδοθεί τελεσίδικη απόφαση. Ωστόσο, ζήτημα ανακύπτει με το κατά πόσο μπορούν να νοθεύονται ως τέτοιες και οι απαιτήσεις για τις οποίες έχει εκδοθεί οριστική απόφαση δικαστηρίου επί της τακτικής διαδικασίας, οι οποίες δεν παράγουν δεδικασμένο μέχρι την τελεσιδικία τους. Σε κάθε περίπτωση, στις επιδικασθείσες απαιτήσεις ανήκει η διαταγή πληρωμής που έχει επιδοθεί δύο φορές κατά το 633 παρ. 2 ΚΠολΔ στον οφειλέτη και κατά της οποίας δεν έχει ασκηθεί ανακοπή στις αντίστοιχες προβλεπόμενες προθεσμίες, καθώς στην περίπτωση αυτή παράγεται επίσης το κατά το νόμο δεδικασμένο. Εύσχημα, Βέβαια, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι στην έννοια των επιδικασθείσων απαιτήσεων ανήκουν και οι απαιτήσεις για τις οποίες έχει εκδοθεί διαταγή πληρωμής, η οποία έχει επιδοθεί τουλάχιστον μία φορά στον οφειλέτη, χωρίς Βέβαια να έχει ασκήσει εντός της προθεσμίας ανακοπή. Τούτο, διότι επιτυγχάνεται ο διακηρυγμένος με την αιτιολογική έκθεση του νόμου σκοπός της διάταξης που είναι η αποφυγή αιφνιδιασμού του οφειλέτη, καθώς ο οφειλέτης

26. Του άρθρου 70 του Ν 4389/2016 που τροποποίησε τα άρθρα 1 ως 3 του Νόμου.

λαμβάνει γνώση με την επίδοση της διαταγής πληρωμής. Οι ανωτέρω προβληματισμοί, ωστόσο, δεν έχουν μεγάλη πρακτική σημασία, καθώς και στην περίπτωση που δε θεωρηθούν επιδικασθείσες οι απαιτήσεις, θα θεωρηθούν με βεβαιότητα επίδικες και θα εξαιρεθούν από το πεδίο εφαρμογής της διάταξης.

iii. Έννοια κατάλληλης ρύθμισης

Αναφορικά με την προϋπόθεση της προηγούμενης πρόσκλησης για διακανονισμό βάσει γραπτής «κατάλληλης ρύθμισης με συγκεκριμένους όρους αποπληρωμής σύμφωνα και με τις διατάξεις του Κώδικα Δεοντολογίας» αξίζει να επισημανθεί ότι σύμφωνα με το Κεφάλαιο 1, Ενότητα Γ' παρ. 1 του Κώδικα Δεοντολογίας «ως «κατάλληλη λύση» για τους σκοπούς του Κώδικα Δεοντολογίας, θεωρείται εκείνη που διασφαλίζει τη συμμόρφωση της Τράπεζας με τις εποπτικές υποχρεώσεις, λαμβάνοντας υπόψη τη συνολική οικονομική κατάσταση του δανειολήπτη (ήτοι εισοδήματα, ρευστοποιήσμα περιουσιακά στοιχεία - λοιπές οφειλές και εναπομένον εισόδημα για την κάλυψη του ελάχιστου επιπέδου «ευλόγων δαπανών διαβίωσης», εφόσον πρόκειται για φυσικό πρόσωπο)». «Η αξιολόγηση θασίζεται επίσης σε καθορισμένα και διαφανή κριτήρια και διαδικασίες που το ίδρυμα διαθέτει με βάση τις εν λόγω διατάξεις προληπτικής εποπτείας, λαμβάνοντας υπόψη το ελάχιστο επίπεδο των «εύλογων δαπανών διαβίωσης»²⁷ που προσήκει στην περίπτωση του δανειολήπτη»²⁸. Επίσης, κατά τους ορισμούς του Κώδικα Δεοντολογίας, ως «λύση ρύθμισης» νοείται «η τροποποίηση της σύμβασης με νέους όρους εξυπηρέτησης της οφειλής ως αποτέλεσμα των δυσχερειών που αντιμετωπίζει ο δανειολήπτης, στο πλαίσιο της οποίας δεν αποκλείεται και αναδιαπραγμάτευση της συνολικής οφειλής» με ευθεία παραπομπή και στους ενδεικτικούς τύπους λύσεων που απαριθμούνται στα Τμήματα I και II του Παραρτήματος II του Κώδικα Δεοντολογίας. Επομένως, για τις περιπτώσεις των συνεργάσιμων οφειλετών, όπου το πιστωτικό ίδρυμα έχει συγκεντρώσει τα οικονομικά στοιχεία τους που κρίνει ως αναγκαία για τη διαμόρφωση της κατάλληλης λύσης ρύθμισης σύμφωνα με τον Κώδικα Δεοντολογίας, κατά την εξώδικη πρόσκληση διακανονισμού μπορεί να προτείνει ως λύση ρύθμισης, εκείνη που έχει κριθεί σύμφωνα με τις πολιτικές και μηχανισμούς της Τράπεζας ως η πλέον κατάλληλη. Παράλληλα, από την υποχρέωση συγκεκριμένης επισήμανσης «για το ότι η αξιολόγηση της καταλληλότητας της προτεινόμενης/-ων λύσεων είναι συνάρτηση του ύψους της οφειλής, του είδους και του ύψους των εξασφαλίσεων, σε σχέση με την ικανότητα αποπληρωμής του δανειολήπτη, όπως αυτή αξιολογήθηκε», που πρέπει να περιλαμβάνεται στο Τυποποιημένο Έγγραφο Πρότασης Λύσεων Ρύθμισης ή

27. Ο ορισμός των «εύλογων δαπανών διαβίωσης» προσδιορίστηκε κατόπιν αναλυτικής επιστημονικής μελέτης που εκπονήθηκε με στοιχεία που έχουν δηλώσει τα ελληνικά νοικοκυριά αναφορικά με τα έξοδα που κάνουν, ενώ ο υπολογισμός τους στηρίζεται στα στοιχεία της Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών (ΕΟΠ) που διενεργείται κάθε χρόνο από την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία.

28. Ενότητα Α παρ. 4 (β) του Δεύτερου Κεφαλαίου του Κώδικα Δεοντολογίας (Στάδιο 4: Πρόταση Κατάλληλης Ρύθμισης).

Οριστικής Διευθέτησης²⁹, αναδεικνύονται και λοιποί παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη.

Από τα ανωτέρω είναι εμφανές πως η εύρεση της κατάλληλης ρύθμισης είναι μία διαδικασία πολυπαραγοντική και αποτελεί μία αξιολογική κρίση του εκάστοτε πιστωτικού ή χρηματοδοτικού ιδρύματος. Το Βέβαιο είναι πως το ίδρυμα θα πρέπει να συμμορφώνεται προς τις εποπτικές του υποχρεώσεις, εκτιμώντας ορθά την αξία της εν λόγω απαίτησης λαμβάνοντας υπόψη το ύψος της οφειλής και το είδος και ύψος των εξασφαλίσεων και τηρώντας τις διατάξεις της Πράξης της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΤτΕ 42/30.5.2014 («ΠΕΕ 42/2014») σχετικά με το πλαίσιο εποπτικών υποχρεώσεων για τη διαχείριση των ανοιγμάτων σε καθυστέρηση και των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων. Περαιτέρω θα πρέπει να συνεκτιμήσει την οικονομική δυνατότητα του οφειλέτη και την ικανότητα του να αποπληρώσει την οφειλή του χωρίς να οδηγηθεί σε οικονομική εξαθλίωση και αδυναμία κάλυψης στοιχειωδών δαπανών διαβίωσης.

Για τις περιπτώσεις απαιτήσεων στις οποίες έχει εφαρμογή ο Κώδικας Δεοντολογίας αλλά δεν έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία που προβλέπει, θα πρέπει να ακολουθηθεί και να ολοκληρωθεί η εφαρμογή του, με δύο αποτελέσματα δυνητικά: είτε να ολοκληρωθεί με τον χαρακτηρισμό του οφειλέτη ως μη συνεργάσιμου είτε στην περίπτωση συνεργάσιμου οφειλέτη, με την αποκρυστάλωση και αποστολή της κατάλληλης ρύθμισης λύσης. Στις λοιπές περιπτώσεις, όπου πρέπει να αποσταλεί εξώδικη πρόσκληση αλλά δεν έχει εφαρμοστεί ο Κώδικας Δεοντολογίας από το πιστωτικό ίδρυμα λόγω εξαίρεσής τους από το Νόμο, δηλαδή αναφορικά με τις απαιτήσεις από συμβάσεις καταγγελμένες πριν την 1.1.2015 (ή 1.1.2017 για τα υπό εκκαθάριση πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα) ή απαιτήσεις κατά δανειοληπτών που τρίτοι πιστωτές έχουν κινήσει δικαστικές ενέργειες για την εξασφάλιση προς αυτούς χρέων ή έχει ήδη τεθεί σε καθεστώς εκκαθάρισης, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, η Τράπεζα θα πρέπει (εφόσον δεν επιδιώξει να επικαιροποιήσει τα οικονομικά στοιχεία που έχει στη διάθεσή της για τους οφειλέτες) να προτείνει μια κατάλληλη ρύθμιση διακανονισμού με βάση τις παραπάνω αναλυθείσες αρχές του Κώδικα Δεοντολογίας (χωρίς επικαιροποιημένα στοιχεία, μόνο με το ποσό οφειλής και τα οικονομικά και όσα λοιπά στοιχεία του οφειλέτη είναι καταχωρισμένα στον φάκελο). Αυτό παρουσιάζει ιδιαίτερη πρακτική σημασία στην περίπτωση που μεταβιβάζων των απαιτήσεων είναι ο Ενιαίος Ειδικός Εκκαθαριστής, ο οποίος έχει συνήθως ελλιπή ή και ανύπαρκτα στοιχεία στη διάθεσή του για τους οφειλέτες. Το ζήτημα προσπάθησε να επιλύσει η ΕΠΑΘ 221/2/17.3.2017, που έθεσε κάποιες ιδιαιτερότητες στον Κώδικα Δεοντολογίας για τα υπό ειδική εκκαθάριση πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα, ιδίως όσον αφορά την κατάλληλη ρύθμιση, χωρίς ωστόσο να ξεκαθαρίσει το ζήτημα της έλλειψης στοιχείων.

29. Ενότητα Α παρ. 4 (ε) του Δεύτερου Κεφαλαίου του Κώδικα Δεοντολογίας (Στάδιο 4: Πρόταση Κατάλληλης Ρύθμισης).

iv. Τρόπος Περιέλευσης της Πρόσκλησης

Αναφορικά με τον τρόπο κοινοποίησης της πρόσκλησης προς τους οφειλέτες, ο Νόμος χρησιμοποιεί τη φράση «εξώδικη πρόσκληση». Μια *stricto sensu* ερμηνεία του όρου δεν θα σήμαινε αναγκαστικά έγγραφο που επιδίδεται με δικαστικό επιμελητή. Για την τελευταία περίπτωση, ο όρος που θα έπρεπε να χρησιμοποιήσει ο νομοθέτης για να επιβάλει τη διαδικασία ενημέρωσης των οφειλετών με δικαστικό επιμελητή θα ήταν η φράση «επίδοση της εξώδικης πρόσκλησης».

Αντιθέτως, ο νομοθέτης περιορίζεται μόνο στην αναφορά του επιθετικού προσδιορισμού «εξώδικη». Η εξώδικη πρόσκληση θα μπορούσε να γίνει με αποστολή της πρόσκλησης με *courier* ή με συστημένη επιστολή. Δεν θα μπορούσε, ωστόσο, να αποκλειστεί το ενδεχόμενο, η απουσία επίδοσης με δικαστικό επιμελητή να επιχειρηθεί να προβληθεί από κάποιους οφειλέτες ως ένταση στην εγκυρότητα της μεταβίβασης. Προσπαθώντας να επιτευχθεί η αρτιότερη κατανόηση του όρου αξίζει πάντως να ληφθεί υπόψη η γενική αρχή του Κώδικα Δεοντολογίας, όπως περιγράφεται στην Ενότητα Γ' παρ. 1 του Πρώτου Κεφαλαίου του Κώδικα³⁰.

Κρίσιμη είναι, επίσης, η οριοθέτηση του χρονικού πλαισίου αποστολής της εξώδικης πρόσκλησης σύμφωνα με τη σχετική πρόβλεψη του Νόμου για αποστολή της πρόσκλησης μέσα σε δώδεκα (12) μήνες πριν από την προσφορά προς πώληση. Ο όρος «προσφορά προς πώληση» δεν είναι ορισμένος και μπορεί να παραπέμψει στην έναρξη του διαγωνισμού για την πώληση των απαιτήσεων. Ωστόσο, ορθότερο θα ήταν ως «προσφορά προς πώληση» να νοηθεί η ανεπιφύλακτη προσφορά, δηλαδή το χρονικό σημείο στο οποίο ο αγοραστής δε μπορεί να υπαναχωρήσει τουλάχιστον χωρίς σοβαρές συνέπειες. Αυτό το χρονικό σημείο είναι η στιγμή της υπογραφής της σύμβασης πώλησης και μεταβίβασης απαιτήσεων. Τότε μόνο έχουν οριστικοποιηθεί πλήρως οι όροι της συμφωνίας και η μεταβίβαση είναι βέβαια. Σε όλα τα προηγούμενα στάδια της διαδικασίας που σχετίζονται με την προσυμβατική ευθύνη των μερών υπάρχει το στοιχείο της αβεβαιότητας και κανένα από αυτά δε θα πρέπει να νοηθεί ως προσφορά προς πώληση.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι η εξώδικη πρόσκληση θα πρέπει να επιδοθεί τόσο στον δανειολήπτη/πρωτοφειλέτη της απαιτήσης όσο και σε κάθε εγγυητή αυτού.

γ) Συμφωνία ανάθεσης διαχείρισης

Προκειμένου να προσφερθούν προς πώληση απαιτήσεις σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου απαραίτητη είναι η

30. «(a) Η «γραπτή» ειδοποίηση στο πλαίσιο του παρόντος κώδικα διενεργείται με συστημένη επιστολή ή με ισοδύναμου τύπου ταχυδρομική επιστολή ή αυτοπρόσωπη παράδοση στον ίδιο τον δανειολήπτη ή σε εξουσιοδοτημένο από αυτόν εκπρόσωπο, ή σε ηλεκτρονική μορφή, εφόσον διασφαλίζονται με ισοδύναμο τρόπο η επιβεβαίωση αποστολής, παραλαβής, τήρησης αρχείου και εμπιστευτικότητας. Η 1η υποχρεωτική ειδοποίηση παρέχεται αποκλειστικά σε έγχαρτη μορφή. Ομοίως, σε έγχαρτη μορφή παρέχεται εκείνη που αφορά στον αποχαρακτηρισμό δανειολήπτη ως «συνεργάσιμου» [...].»

προϋπόθεση υπογραφής συμφωνίας ανάθεσης διαχείρισης μεταξύ ΕΑΑΔΠ και Εταιρίας Διαχείρισης³¹. Μάλιστα η συμφωνία ανάθεσης διαχείρισης πρέπει να κοινοποιείται στην ΤτΕ εντός δέκα (10) ημερών από την υπογραφή της σε περίπτωση που πρόκειται για πιστωτικό ή χρηματοδοτικό ίδρυμα που δεν εποπτεύεται από την ΤτΕ, ενώ αν εποπτεύεται από την τελευταία θα πρέπει να κατατίθεται σχέδιο της σύμβασης πριν την υπογραφή της³². Οι Εταιρίες Διαχείρισης είναι είτε (α) ανώνυμες εταιρίες με ειδικό και αποκλειστικό σκοπό τη διαχείριση απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις που αδειοδοτούνται από την ΤτΕ σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου και της ΠΕΕ 118/19.5.2017 είτε (β) είτε εταιρίες που εδρεύουν σε κράτος-μέλος του Ε.Ο.Χ. με την προϋπόθεση ότι έχουν εγκατασταθεί νόμιμα στην Ελλάδα μέσω υποκαταστήματος με σκοπό τη διαχείριση απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις³³. Παρατηρείται σε αυτή τη ρύθμιση μία ανισότητα. Οι ελληνικές Εταιρίες Διαχείρισης θα πρέπει να είναι αποκλειστικού σκοπού, ενώ μία τέτοια προϋπόθεση δεν τίθεται για τις αλλοδαπές Εταιρίες Διαχείρισης. Ωστόσο, ήδη, προωθείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενοποίηση του πλαισίου σχετικά με τις εταιρίες διαχείρισης με σχετικό σχέδιο Οδηγίας³⁴.

Η διαχείριση των απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις είναι εποπτευόμενη δραστηριότητα κατά την έννοια του Τραπέζικου Νόμου -που ενσωματώνει την Οδηγία 2013/36/EK- και συνεπώς μία εταιρία που ασκεί αυτή τη δραστηριότητα θα πρέπει να εποπτεύεται από αρμόδια εποπτική αρχή, η οποία στην Ελλάδα είναι η ΤτΕ. Κάθε πιστωτικό ίδρυμα είναι υποχρεωμένο να έχει μία ανεξάρτητη οργανωτικά λειτουργία των σε καθυστέρηση και μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων που αξιοποιεί συγκεκριμένες μεθόδους διαχείρισης και αναδιάρθρωσης δανείων. Στην περίπτωση της μεταβίβασης απαιτήσεων σε οντότητες μη εποπτευόμενες, όπως συνήθως είναι οι ΕΑΑΔΠ³⁵, τη λειτουργία αυτή επιτελεί η Εταιρία Διαχείρισης που ακολουθεί τις ίδιες αρχές και μεθόδους για την διαχείριση των απαιτήσεων αυτών για την διαφύλαξη και προστασία των δανειοληπτών από αυθαίρετες πρακτικές προς είσπραξη των απαιτήσεων.

Ζήτημα, ωστόσο, δημιουργείται κατά πόσο αυτή η προϋπόθεση είναι αναγκαία στην περίπτωση που αποκτώσα των μεταβιβαζόμενων απαιτήσεων είναι μία οντότητα εποπτευόμενη από την ΤτΕ και δη ένα πιστωτικό ίδρυμα. Για να ιδρυθεί ένα πιστωτικό ίδρυμα έχει λάβει άδεια από την ΤτΕ

31. Άρθρο 1 παρ. 2 στ. γ' του Ν 4354/2015.

32. Άρθρο 2 παρ. 2 του Ν 4354/2015 και Πράξη της Εκτελεστικής Επιτροπής της Τράπεζας της Ελλάδος 118/19.5.2017, Κεφάλαιο Β.3 παρ. 2.

33. Άρθρο 1 παρ. 1 (α) του Ν 4354/2015.

34. Commission Staff Working Document Impact Assessment: The development of secondary markets for non-performing loans by removing undue impediments to loan servicing by third parties and the transfer of loans (Part 1/2) And Accelerated Extrajudicial Collateral Enforcement (Part 2/2) Accompanying the document Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on credit servicers, credit purchasers and the recovery of collateral, SWD/2018/075 final - 2018/063 (COD).

35. Κεφάλαιο I παρ. 1 (α) της ΠΕΕ 42/30.5.2014.

για να ασκεί τραπεζικές δραστηριότητες, στις οποίες συγκαταλέγεται και η διαχείριση απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις³⁶, ενώ παράλληλα διαθέτει υποχρεωτικά από το ρυθμιστικό του πλαίσιο την αντίστοιχη λειτουργία. Μάλιστα οι απαιτήσεις ίδρυσης και λειτουργίας ενός πιστωτικού ίδρυματος βάσει του οικείου ρυθμιστικού πλαισίου είναι πολύ πιο απαιτητικές σε σχέση με μία Εταιρία Διαχείρισης. Για αυτό το λόγο, αν και ο Νόμος θέτει ρητά ως προϋπόθεση τη σύναψη συμφωνίας ανάθεσης διαχείρισης στις μεταβιβάσεις απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι όταν αποκτών είναι πιστωτικό ίδρυμα κάτι τέτοιο δεν απαιτείται.

δ) Καταχώριση σε δημόσιο Βιβλίο

Η σύμβαση μεταβιβάσης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις υπόκεινται σε διπλή δημοσιότητα. Αρχικά, η σύμβαση μεταβιβάσης για να είναι έγκυρη πρέπει να καταχωρηθεί στο δημόσιο Βιβλίο του άρθρου 3 του Ν 2844/2000 (στο εξής «Δημόσιο Βιβλίο»). Από την στιγμή αυτή της καταχώρισης επέρχεται η μεταβιβάση των σχετικών δικαιώματα έναντι του οφειλέτη και τρίτων³⁷. Με τις απαιτήσεις συμμεταβιβάζονται αυτοδικαίως και τα παρεπόμενα δικαιώματα κατά την έννοια του άρθρου 458 ΑΚ και ιδιαίτερα οι εμπράγματες και προσωπικές ασφάλειες και τα προνόμια³⁸.

Στην πρόβλεψη αυτή του Νόμου παρατηρούνται ορισμένα κενά που για να καλυφθούν είναι απαραίτητη η παραπομπή στο άρθρο 3 του Ν 2844/2000³⁹. Αν και ο συγκεκριμένος νόμος αναφέρεται στην ενεχυρίαση, προσαρμόζοντας την πρόβλεψη αυτή του Ν 2844/2000 στον Νόμο για την καταχώρηση σύμβασης πώλησης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις απαιτείται καταχώριση της σύμβασης στο ενεχυροφυλακείο με κατάθεση αίτησης και αντίστοιχου εντύπου που περιέχει συνοπτικά τα βασικά στοιχεία της σύμβασης και υπογράφεται από τους συμβαλλομένους με βεβαίωση του γνήσιου της υπογραφής από τον ενεχυροφύλακα (αν υπογράφεται ενώπιον του τη στιγμή της κατάθεσης) ή από αστυνομική ή άλλη δημόσια αρχή ή από συμβολαιογράφο (αν έχει υπογραφεί νωρίτερα)⁴⁰. Ο Νόμος δεν έχει εξουσιοδοτική διάταξη για καθορισμό του εντύπου δημοσίευσης σε

αντίθεση με τον Ν 2844/2000 και την αντίστοιχη πρόβλεψη του άρθρου 10 του Ν 3156/2003 και ίσως για αυτό το λόγο δεν υπάρχει συγκεκριμένο έντυπο δημοσίευσης για τις συμβάσεις πώλησης και μεταβιβάσης απαιτήσεων του Νόμου. Στην πράξη συνήθως τα μέρη και το ενεχυροφυλακείο χρησιμοποιούν το έντυπο που έχει καθοριστεί για τη σύμβαση διαχείρισης επιχειρηματικών απαιτήσεων σύμφωνα με τον Ν 3156/2003⁴¹ προσαρμοσμένο στις ιδιαιτερότητες του Νόμου. Ζήτημα δημιουργείται και ως προς την τοπική αρμοδιότητα του ενεχυροφυλακείο, καθώς το άρθρο 3 του Ν 2844/2000 αναφέρει ότι «η κατάθεση γίνεται στο ενεχυροφυλακείο του τόπου της κατοικίας ή της έδρας του ενεχυραστή ή, αν ο ενεχυραστής δεν έχει κατοικία ή έδρα στην ελληνική επικράτεια, στο Ενεχυροφυλακείο Αθηνών». Πιθανότατα, στην θέση του ενεχυραστή θα πρέπει να τοποθετήσουμε τον αγοραστή της σύμβασης πώλησης και μεταβιβάσης. Στην πράξη, ωστόσο, οι συμβάσεις αυτές είθισται να καταχωρίζονται στο ενεχυροφυλακείο Αθηνών, καθώς οι περισσότερες ΕΑΑΔΠ δεν έχουν έδρα στην ελληνική επικράτεια και οι περισσότερες τράπεζες που συχνά αποτελούν τον μεταβιβάζονται πωλήτη στη σχέση έχουν έδρα στην Αθήνα.

Τέλος, εγείρονται προβληματισμοί σχετικά με τις πληροφορίες που δημοσιεύονται αναφορικά με τις μεταβιβάζομενες απαιτήσεις δεδομένου μάλιστα ότι δημοσιεύονται πληθώρα προσωπικών δεδομένων των οφειλετών/εγγυητών των μεταβιβάζομενων απαιτήσεων. Προκειμένου να προσδιοριστούν οι μεταβιβάζομενες απαιτήσεις, τα μέρη δημοσιεύουν ως παρατήματα του εντύπου δημοσίευσης μία λίστα με τα δάνεια/πιστώσεις, οι απαιτήσεις από τα οποία μεταβιβάζονται. Καθώς δεν υπάρχει οριοθέτηση των στοιχείων που πρέπει να δημοσιευθούν, κάθε φορά μπορεί να δημοσιεύονται διαφορετικά στοιχεία. Συνήθως πάντως γίνεται αναφορά στον αριθμό του δανείου/πίστωσης, καθώς και στο ονοματεπώνυμο του οφειλέτη. Είναι αμφιβόλιο το κατά πόσο πρέπει να δημοσιεύεται το ονοματεπώνυμο του οφειλέτη και κατά πόσο η συγκεκριμένη δημοσίευση αποτελεί παραβίαση των προσωπικών του δεδομένων. Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να τηρούνται οι αρχές της επεξεργασίας και ειδικότερα η αρχή της αναγκαιότητας της επεξεργασίας⁴². Για την προσέγγιση της ορθότερης νομικά λύσης, θα πρέπει να εξετάσουμε το σκοπό της δημοσίευσης της σύμβασης πώλησης και μεταβιβάσης απαιτήσεων. Αν σκοπός της δημοσίευσης είναι η ενημέρωση των οφειλετών/εγγυητών, αρκεί ενδεχομένως μόνο ο αριθμός της δανειακής σύμβασης, καθώς ο οφειλέτης/εγγυητής έχει γνώση αυτής και μπορεί να κάνει την ταυτοποίηση, δεδομένου μάλιστα ότι ούτως ή άλλως ενημερώνεται με την αναγγελία της καταχώρησης, όπως αναφέρεται κατωτέρω. Με αυτό τον τρόπο κανείς πλην του οφειλέτη/εγγυητή, του μεταβιβάζοντος και του αποκτώντος δε μπορεί να ταυτοποιήσει το υποκείμενο των δεδομένων και συνεπώς δεν υπάρχει ζήτημα παραβίασης προσωπικών δεδομένων. Ωστόσο, αν σκοπός είναι η ενημέρωση των τρίτων εκεί ο αριθμός της δανειακής σύμβασης δεν είναι ικανός να ταυτοποιήσει την μεταβιβάζομενη απαίτηση και σε αυτή την περίπτωση το ονοματεπώνυμο του οφειλέτη

36. Στο άρθρο 11 παρ. 1 (β) του Ν 4261/2016 αναφέρεται η χορήγηση δανείων ή λοιπών πιστώσεων, ενώ δεν γίνεται αναφορά στη διαχείριση τους. Ωστόσο, είναι εύλογο ότι εφόσον ένα πιστωτικό ίδρυμα μπορεί να χορηγήσει δάνεια και λοιπές πιστώσεις που είναι κάτι μείζον μπορεί να τα διαχειρίζεται, κάτι το οποίο είναι έλασσον. Επιπλέον, θα ήταν άτοπο να μπορεί να χορηγεί τα δάνεια και τις πιστώσεις και να μη μπορεί να προβαίνει στη διαχείριση τους και ειδικότερα στην είσπραξη τους. Συνεπώς, η αναφορά του νόμου στη χορήγηση περιλαμβάνει και τις πράξεις διαχείρισης.

37. Άρθρο 3 παρ. 4 εδ. Β'.

38. Τσολακίδης, Η Μεταβίβαση απαιτήσεων από μη εξυπηρετούμενα δάνεια, Χρίδ ΙΣΤ/2016.

39. «η δημοσίευση γίνεται, ύστερα από αίτηση οποιουδήποτε έχει έννομο συμφέρον, με κατάθεση εντύπου που περιέχει περιληπτικά τα στοιχεία του άρθρου 1 και υπογράφεται από τα μέρη και, στην περίπτωση του τρίτου εδαφίου της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 1, από τους συγκυρίους».

40. Άρθρο 3 του Ν 2844/2000.

41. Υπουργική Απόφαση 161337 (ΦΕΚ Β' 1688/2003).

42. Άρθρο 5 του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679.

είναι απαιραίτητο. Ακολουθώντας αυτή τη σκέψη, όμως, θα πρέπει να αναζητηθεί νόμιμος λόγος επεξεργασίας που πιθανότητα να αντλείται από τον Νόμο, χωρίς όμως κάτι τέτοιο να προβλέπεται ρητά σε αυτόν.

ε) Αναγγελία καταχώρισης

Εκτός από τη δημοσίευση στο Δημόσιο Βιβλίο, ο Νόμος επιβάλλει να πραγματοποιείται αναγγελία της δημοσίευσης προς τους οφειλέτες/εγγυητές της καταχώρισης με κάθε πρόσφορο μέσο⁴³. Με την πρόσφατη νομοθετική ρύθμιση⁴⁴ διασαφηνίζεται ότι η αναγγελία αυτή μπορεί να γίνει απύπως με κάθε πρόσφορο μέσο, συμπεριλαμβανομένων και των μέσων ηλεκτρονικής επικοινωνίας. Η πρόβλεψη αυτή γίνεται προφανώς με σκοπό την απλοποίηση της διαδικασίας, καθώς μειώνει το κόστος της. Ωστόσο, θα πρέπει να επισημανθεί ότι, ενώ η διαδικασία της καταχώρισης στην περίπτωση του Νόμου είναι αντίστοιχη με αυτήν που προβλέπεται στο άρθρο 10 του Ν 3156/2007 περί τιτλοποίησης απαιτήσεων, στην περίπτωση της αναγγελίας κάτι τέτοιο δεν ισχύει. Τούτο διότι ο Ν 3156/2007 προβλέπει ότι η καταχώριση της σύμβασης σε δημόσιο βιβλίο νοείται ως αναγγελία, ενώ ο Νόμος απαιτεί ειδική αναγγελία της καταχώρισης της σύμβασης στον οφειλέτη/εγγυητή. Το γεγονός αυτό θέτει προβληματισμούς για το κατά πόσο η διάταξη αυτή περί αναγγελίας του Νόμου εξυπρετεί συγκεκριμένο σκοπό -καθώς μάλιστα δεν υπάρχει κάποια ειδική αναφορά στην αιτιολογική έκθεση του νόμου- ή τέθηκε για να εξυπρετήσει άλλες σκοπιμότητες. Εφόσον υπάρχει η προϋπόθεση της πρόσκλησης σε διακανονισμό πριν την πώληση των απαιτήσεων και στον Ν 3156/2003 η καταχώριση σε δημόσιο βιβλίο φαίνεται να είναι ικανοποιητική.

43. Άρθρο 3 παρ. 4 εδ. α' του Ν 4354/2015.

44. Άρθρο 69 του Ν 4549/2018.

ητική για τους σκοπούς δημοσιότητας και ενημέρωσης μία τέτοια τρίτη ουσιαστικά ενημέρωση του οφειλέτη είναι αμφίβολο κατά πόσο κρίνεται αναγκαία.

Αντί επιλόγου

Οι ανωτέρω σκέψεις έχουν παρατεθεί με στόχο την ανάλυση των επιμέρους προϋποθέσεων του νόμου, προκειμένου να επιτευχθεί μία έγκυρη μεταβίβαση απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις και προς αποφυγή ενδεχόμενων πλημμελειών και ακυροτήτων που μπορεί να προκύψουν στη διαδικασία. Γενικότερα, όμως, δεν είναι σαφές από την απαρίθμηση των προϋποθέσεων στο Νόμο, αν η μη τίρηση όλων ή κάποιων από αυτών μπορεί να επιφέρει ακυρότητα -σχετική ή απόλυτη- στη μεταβίβαση των απαιτήσεων καθώς και οι συνέπειες που μπορεί να επιφέρει μία τέτοια ακυρότητα. Από την άλλη, θα μπορούσε να ισχυριστεί κάνεις ότι ορισμένες από αυτές τις διατάξεις αποτελούν εποπτικού δικαίου ρυθμίσεις -όπως οι σχετικές προβλέψεις για τις Εταιρίες Διαχείρισης- χωρίς να έχουν βέβαια αποσαφηνιστεί πλήρως οι εποπτικές αρμοδιότητες της ΤτΕ επί των μεταβιβάσεων αυτών. Οι προβληματισμοί αυτοί είναι θεμελιώδους σημασίας αν λάβει κανείς υπόψη τον μεγάλο αριθμό απόμων που επηρεάζονται από τις εν λόγω μεταβιβάσεις απαιτήσεων παράλληλα βέβαια με τις ασάφειες και τα κενά που παρουσιάζει ο Νόμος. Για αυτό θα πρέπει να είναι κανείς ιδιαίτερα προσεκτικός κατά το χειρισμό μίας τέτοιας μεταβίβασης, γιατί οι συνέπειες μη τίρησης των ανωτέρων προϋποθέσεων είναι αμφίβολες, δεδομένης και της μη ύπαρξης ρητής νομοθετικής πρόβλεψης και προτέρας νομολογίας επί του ζητήματος αυτού. Ορθότερο θα ήταν να γίνει μία γενική αναδιαμόρφωση του νομοθετικού πλαισίου που θα εξειδικεύσει τις έννοιες και θα συστηματοποιήσει τη διαδικασία μεταβίβασης, αφού πλέον στην πράξη έχουν αναδειχθεί οι ιδιαιτερότητες και οι δυσχέρειές της.